

Op Villa Kakelbont in Den Helder verzorgen de leerkrachten onderwijs aan nieuwkomers. Kinderen van over de hele wereld komen bij elkaar met hun eigen geschiedenis en verhalen. Zij gaan in een veilige omgeving samenspelen, samen aan de slag en natuurlijk Nederlands leren.

Regisserend spel en tweede taalverwerving

Het taalonderwijs op Villa Kakelbont is voor alle leerlingen van begin af aan communicatief. Het Nederlands wordt functioneel ingezet in alle activiteiten in de klas. Deze activiteiten worden opgebouwd vanuit thema's en interessante onderwerpen die voor de leerlingen aansprekend zijn. Ze hebben er 'iets' mee! Zij bouwen rond deze thema's spelverhalen op. In de groep 3-4 van leerkracht Geraldine worden verschillende spelverhalen bij het thema 'Verkeer en Vervoer' opgebouwd, zoals: 'we gaan met de trein mee', 'de weg van huis naar school' en 'op reis met de bus'. Deze spelverhalen leveren betekenisvolle contexten op voor taalontwikkeling, zowel mondeling als schriftelijk (zie o.a. Hajer & Spee, 2017). Spelverhalen opbouwen is een actief proces waarbij de leerlingen door te handelen, te spelen, te construeren en te verbeelden de noodzaak ervaren hun taal en denken breed in te zetten. Van Oers (2018) geeft aan dat leerlingen in spel alles kunnen leren wat in een cultuur wenselijk is en voor de leerling betekenisvol. De leerlingen moeten dan wel betrokken deelnemen aan de activiteit, veel eigen inbreng hebben en hun eigen kwesties en ideeën kwijt kunnen. In de groep van Geraldine is bijvoorbeeld te zien hoe in het rollenspel 'met de trein mee', de leerlingen van stoeltjes een trein maken, er kaartjes gekocht worden, de machinist de reis uitstippelt en de conducteur alles regelt.

Bouwen om je spelverhaal uit te breiden

REGISSEREND SPEL

Er wordt niet alleen rollenspel gespeeld waarin de leerlingen zelf een rol nemen, maar ook regisserend spel. Regisserend spel is een vorm van verhalend rollenspel met klein materiaal, zoals wereldspel-materiaal, playmobil, speelgoed, klein bouw materiaal en diverse materialen die in het verhaal bruikbaar zijn. Al spelend worden rollen ingevuld en onderlinge relaties, verhaallijnen en gebeurtenissen bedacht (Pompert, 2017). De leerlingen zijn de regisseurs van hun eigen verhalen. Verhalen die zij spelen in kleine groepjes en waaraan Geraldine meedoet en taalaanbod verzorgt. Dit regisserend spel levert voor het taal leren veel op. De leerlingen gaan rollendialogen aan, luisteren naar elkaar, sluiten aan op elkaars inbreng, bouwen een

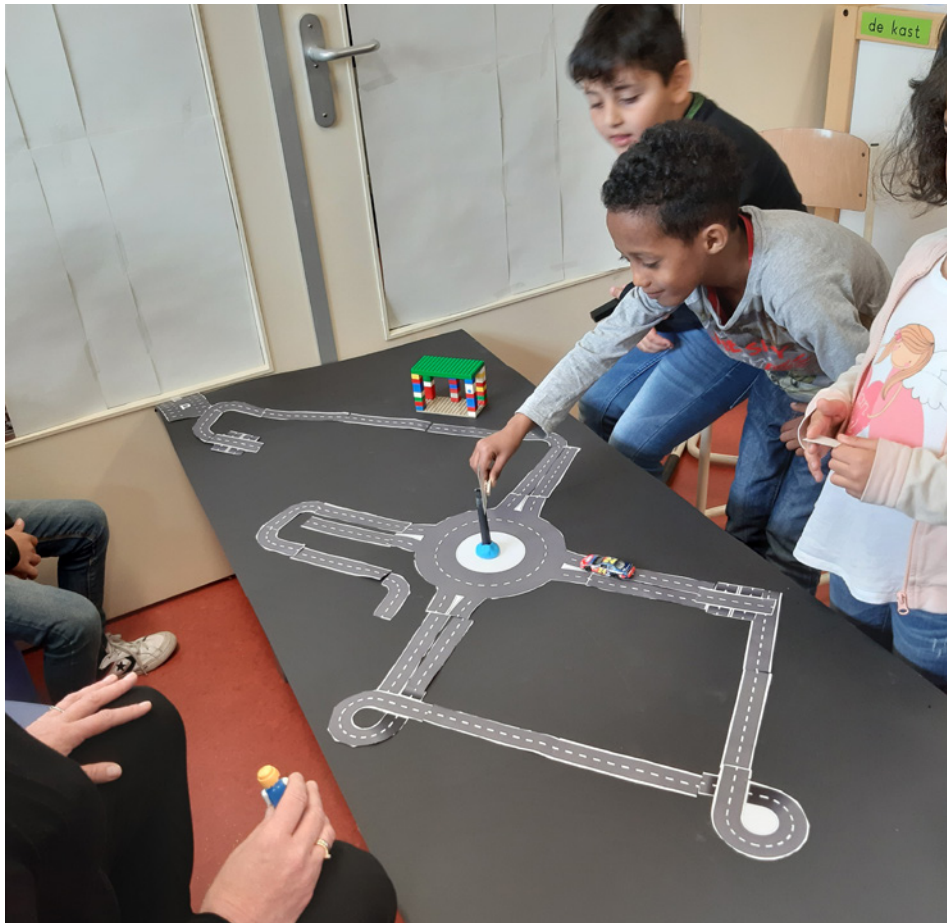
verhaal op waarin samenhang belangrijk is en gebruiken bekende en nieuwe woorden. De schooltaal en vaktaal komt aan bod in het opbouwen van het verhaal en de kennis die nodig is om bepaalde scripts te spelen.

DE WEG VAN HUIS NAAR SCHOOL

Geraldine maakt een start van een spelverhaal voor regisserend spel. Ze vertelt aan de klas over haar weg van huis naar school. Ze is met de auto gekomen omdat ze veel spullen bij zich had en ze vertelt ook dat het 's morgens al zo druk is op de weg. Dan nodigt zij de kinderen uit om hun verhalen te delen. Er komen interessante verhalen die duidelijk maken dat er veel te beleven én te leren valt over dit onderwerp. Verschillende onderwerpen vragen om aandacht vanuit de eigen gedeelde ervaringen:

- verkeersdeelnemers: voetgangers, fietsers, automobilisten, stadsbussen en scooters;
- 'verkeersmeubilair': stoplicht, verkeersborden, bushokjes;
- verkeersregels;
- drukke, gevaarlijke situaties, rare gebeurtenissen;
- wegnetwerk, routes.

De leerlingen maken tekeningen over de onderwerpen die zij belangrijk vinden en telkens wordt er gesproken over hun tekeningen en hun verhalen daarbij. De verhalen zijn aangeboord, het spel kan beginnen.

In gesprek om zicht te krijgen op mogelijkheden voor uitbouwen van het spelverhaal

In kleine groepen gaan de kinderen aan de slag met hun verkeersspeelplaats. Ze maken eerst een ondergrond met een dubbele rotonde, net zo een als vlak bij school. Dit samen doen, iets maken, namelijk een goed stratenplan, zorgt voor veel interactie. Er moet in het Nederlands worden overlegd en besloten hoe het er uit gaat zien en waarom zo. “Kan het zebrapad daar wel, klopt de rotonde zo?” Leerkracht Geraldine kan hierbij op verschillende manieren talige hulp bieden. Zij ondersteunt de interactie, verbindt de uitingen van de leerlingen, geeft woorden aan hun handelen en biedt nieuwe woorden aan die de leerlingen nodig hebben.

HET VERHAAL BREIDT ZICH UIT

In de dagen die volgen breiden in alle groepen de eigen verhalen zich uit. Er komen verhalen over:

- naar school met de bus en wat je onderweg allemaal tegenkomt;
- waar wonen we nu eigenlijk precies en waar ligt de school, vliegveld De Kooy, de sporthal en het zwembad?;
- spannende gebeurtenissen onderweg en op het plein.

Om deze verhalen goed te kunnen spelen moet er van alles worden gemaakt. Dat maken gebeurt met verschillende ma-

terialen, zoals KAPLA, LEGO en allerlei materialen die betekenis krijgen in een bepaald script. Zo worden er bijvoorbeeld van ribkarton op de treinperrons tegels voor blinde reizigers gemaakt. Dergelijke handelingen zorgen ervoor dat de kinderen schooltaal gaan gebruiken als ze aan elkaar vertellen waarom deze tegels zo gemaakt zijn en wat hun functie is.

SCHRIJVEN EN LEZEN

De verschillende scripts die in het regisserend spel naar voren komen worden ook gebruikt voor lees- en schrijfactivitei-

De rijkdom van zelf opgebouwd spelverhaal

ten. De leerlingen schrijven teksten over hun eigen ervaringen en de leerkracht geeft hierbij de noodzakelijke instructie. Dat kan door de inhoud van de tekst te versterken, bijvoorbeeld door nogmaals een scène te spelen, foto's van het spel te bespreken of een gesprekje over de inhoud te voeren. Ook hierbij komt de uitbreiding van de woordenschat weer aan bod, maar ook zaken als tekstopbouw, zinsbouw en schrijfwijze. De verhalen van de kinderen worden ook verbonden aan het lezen van teksten en boeken. Zo leest Geraldine samen met een groepje leerlingen die het treinstation gemaakt hebben en 'treinverhalen' hebben gespeeld 'De Trein' uit de Kijkdoosserie. In zo'n leesgroepje gaat het natuurlijk in de eerste plaats om met plezier te lezen en leesvaardiger te worden, maar dikwijls bieden de boeken ook weer nieuwe ideeën voor het regisserend spel.

Regisserend spel levert een rijke leeromgeving voor het leren van de Nederlandse taal op. Vanuit de betrokkenheid van de leerlingen om inhoud aan hun spel te geven ontstaat het belangrijke impliciete taalleren, waardoor het formele leren beter tot z'n recht komt. Regisserend spel kan zo een basis leggen voor goed taalonderwijs, omdat de leerlingen gemotiveerd zijn om in hun rollen, hun handelingen en de kennis die daarvoor nodig is taal 'in en uit te pakken' (Jaspaert, 2018).

LITERATUUR

- Jaspaert, K. (2018). Visietekst. In: K. Jaspaerts, & C. Frins, *Taal leren van kleuters tot volwassenen* (p. 15-42). Tiel: Lannoo.
- Hajer, H. & Spee, I. (red.) (2017). *Ruimte voor nieuwkomers*. Lectoraeninitiatief Professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers.
- Oers, B. van (2018). Leren door te spelen. In: M. Dobber, & B. van Oers, (Red). *Spelen en leren op school*. Assen: Van Gorcum.
- Pompert, B. (2017). *Lezen en schrijven doe je samen*. Assen: Van Gorcum.

Bea Pompert is nascholer en onderwijsontwikkelaar bij De Activiteit.